

Voorbeelduitwerkingen gespreksleidraad PTA Kunst algemeen (i.c.m. Kunst-beeldende vorming, of dans, of drama, of muziek) - havo/vwo

Aan de hand van dit document kun je als vaksectie met elkaar in gesprek gaan over het opzetten of verbeteren van het PTA Kunst (algemeen) en Kunst (beeldende vormgeving, of dans, of drama, of muziek). De vragen helpen je om gezamenlijk beredeneerde keuzes te maken die aansluiten bij landelijke eisen, visie en beleid op schoolniveau en jullie wensen en inzichten op vak niveau. Bij elke vraag is ter illustratie een voorbeelduitwerking opgenomen voor een PTA-havo en een PTA vwo.

1. Wat is de onderwijsvisie van de school? Waarmee profileert jouw school zich? Hoe wil je dit verwerken in het PTA Kunst?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Onze school heeft de persoonlijke en culturele ontwikkeling en vorming van leerlingen hoog in het vaandel staan. In de bovenbouw kunnen onze havisten daarom ook filosofie of een kunstvak als examenvak kiezen. We hebben gekozen voor de zogenoemde 'nieuwe' stijl kunstvakken (sinds 2007). Leerlingen kunnen bij ons kiezen uit het praktijkdeel kunst (beeldende vormgeving) of kunst (muziek). Dit altijd in combinatie met Kunst (algemeen) dat wordt afgesloten met een centraal examen.</p> <p>Naast de keuze voor kunst (muziek) kunnen alle leerlingen op vrijwillige basis meedoen aan de schoolband of het popkoor. Examenkandidaten kunnen het meedoen hieraan opvoeren als SE-toets, dit wordt als zodanig opgenomen in het PTA (bij SE-presentatie eigen vaardigheden).</p>	<p>Bij ons op school vinden we het werken in betekenisvolle projecten die we samen met de wereld buiten de school organiseren erg belangrijk. De examenleerlingen kunst (beeldende vormgeving) hebben naast het reguliere programma een snuffelstage in de mogelijk toekomstige studie- of beroepspraktijk.</p> <p>Tijdens de twee grote projectweken (in de bovenbouw) maken ze in 2x2 dagen kennis met het werken in bijvoorbeeld de regionale musea, erfgoedinstellingen, galleries, ateliers of vormgevingsbureaus. Deze snuffelstage is opgenomen in het PTA.</p> <p>Zowel muziek (oude stijl) als kunst (beeldende vormgeving) in combi met Kunst (algemeen) zijn bij ons mogelijk als keuze-examenvak.</p>

2. Wat is de visie op toetsing en examinering van de school? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Schoolbreed werken we vanuit formatief evalueren. Het leren leren en zicht krijgen op het eigen leerproces vinden we voor onze leerlingen waardevolle bagage voor de toekomst. In de onderbouw ligt bij de kunstvakken de focus op het creatief proces. Leerlingen leggen hun eigen creatief (groei) proces vast in een 'dummy' of digitaal kunstportfolio. Deze manier van werken wordt voor het praktijkdeel zoveel mogelijk voortgezet in de bovenbouw. Daar werken we met zogenoemde ontwikkelopdrachten (OO's). Bijvoorbeeld bij componeren of het maken van een choreografie of bij het uitvoeren van eigen werk (speelstuk, popkoor, monoloog, eindvoorstelling). We vinden het waardevol dat leerlingen leren reflecteren op hun eigen leerproces, dat ze bijvoorbeeld hun eigen leerwensen in kaart kunnen brengen en kunnen laten zien wat ze doen met feedback van anderen.</p> <p>Het digitaal kunstportfolio telt voor de leerlingen muziek (daar genoemd Audio-bio) en leerlingen beeldende vormgeving (daar genoemd Kunst-dummy) eenmalig mee als SE-toets.</p>	<p>We vinden toetsing in context erg belangrijk op school. Alle SE-toetsen leggen we zoveel mogelijk vast in centrale toetsweken.</p> <p>In het PTA van vwo 5 zijn voor Kunst(Algemeen) twee onderzoeksopdrachten vastgelegd die zijn gekoppeld aan de twee vaste onderwerpen (1) Cultuur van het moderne en (2) Massacultuur vanaf 1950. De twee wisselende onderwerpen uit Kunst (algemeen) zijn gekoppeld aan de praktijkopdrachten in de gekozen kunstdiscipline. De verhouding van het totale SE-cijfer voor praktijk kunst (beeldende vormgeving) en Kunst (algemeen) is bij ons op school 8:2.</p>

3. Het schoolexamen heeft een afsluitend karakter dus een beperkt aantal toetsen op eindniveau, met substantiële inhoud in plaats van voortgangstoetsen en huiswerkopdrachten. Hoe geef je dit vorm in je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Voor Kunst (algemeen) starten we in het voor-examenjaar met de twee verplichte onderwerpen en het wisselende onderwerp. Deze drie onderwerpen tellen als één SE-toets mee. Het praktijkdeel Kunst (beeldende vormgeving) kent voor zowel in havo 4 en havo 5 SE-toetsen. De eindpresentatie in havo 4 telt mee voor het overgangsrapport. De eindpresentatie van het</p>	<p>Bij ons op school werken we vanaf vwo 5 met kunststopdrachten die als SE-toetsen zijn opgenomen in het PTA. De vaardigheden uit domein A bij Kunst (algemeen) koppelen we zoveel mogelijk aan het praktijkdeel van de gekozen discipline. Bijvoorbeeld: we koppelen de analyse van de vormgeving van een theatervoorstelling d.m.v. spel (o.a. stemgebruik acteurs, speelstijl, mise-en-scène) aan het eigen spel van de leerling</p>

examenwerkstuk in havo 5 (medio maart) telt als SE-toets.	(domein A Vaktheorie/ domein B1 Spelen).
---	--

4. Wat is de gezamenlijke visie van de vaksectie op Kunst (algemeen) en Kunst (beeldende vormgeving of dans, drama, muziek)? En hoe wil je dit verwerken in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>We hebben als vaksectie bewust gekozen voor de nieuwe stijl kunstvakken, omdat we naast beeldende vormgeving ook drama willen aanbieden. Het zijn voor ons echt andere leerlingen die voor een atelierkunst (beeldende vormgeving) of juist voor een podiumkunst (drama) als examenvak kiezen. Beide 'werelden' ontmoeten elkaar wanneer leerlingen samen les hebben voor het gemeenschappelijk deel Kunst (algemeen). Voor Kunst (algemeen) hebben we in het PTA daarom ook twee subgroep-opdrachten opgenomen. Het op deze manier leren van elkaar en het samen onderzoeken, verwonderen en 'kennis maken' wordt door onze leerlingen als zeer positief en als meerwaarde ervaren.</p>	<p>Als vaksectie hechten we waarde aan zowel het verdiepende praktijkdeel met 'monodisciplinaire' focus als aan de multidisciplinaire benadering van Kunst (algemeen). Dit sluit volgens ons goed aan bij de oriëntatie op een mogelijke studie- en/of beroepskeuze in de brede culturele sector.</p> <p>In het PTA van vwo 4 en vwo 5 hebben we een combi-kunst-opdracht opgenomen. Bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek het kleurgebruik van kunstenaars uit onderwerp X (zoals Cultuur van de kerk of Modernisme) en vertaal/verbeeld je bevindingen in een eigen kunstwerk. • Vertaal een van de maatschappelijke thema's uit Massacultuur in eigen werk (dans, spel, muziek).

5. Welke bronnen gebruik je bij het op-/bijstellen van je PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>We maken gebruik van de verschillende examenprogramma's voor deze kunstvakken en benutten de informatie uit de syllabus (zie https://www.examenblad.nl/item/kunstvakken-en-lo/2020). Voor de gekozen praktijkdiscipline theater maken we voor film gebruik van het lesmateriaal van Eye https://www.eyefilm.nl/educatie/voortgezet-onderwijs/havo). Dit materiaal zetten we als onderzoeksopdracht in ons PTA.</p>	<p>Onze bronnen zijn bovenal de examenprogramma's, de syllabus en de handreiking Kunstvakken. (https://slo.nl/handreikingen/introductie).</p> <p>Ook externe collega's zijn een bron. Voor kunst (muziek) hanteren we <i>blended learning</i> in ons onderwijs en maken we deels gebruik van een methode en digitaal beschikbare partituren in combi met eigen arrangementen voor de verschillende speelstukken. De SE-toetsen die we voor muziek hebben gemaakt evalueren we jaarlijks met externe muziekdocenten.</p>

6. Hoe komen alle domeinen van het schoolexamen en CE aan bod in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Voor Kunst (algemeen) hebben we m.b.t. domein A, B en C in havo 4 en havo 5 twee SE-toetsen opgenomen in het PTA. Kunst (algemeen) wordt centraal geëxamineerd.</p> <p>Het accent binnen het schoolexamen ligt vooral op de praktijkcomponent van het kunstvak, bij ons op school gaat het om kunst (beeldende vormgeving). We combineren domein A (vaktheorie) en domein B (praktijk) in praktische opdrachten (SE-toetsen). In havo 4 zijn er 3 praktische opdrachten die meetellen voor het SE. Havo 5 kent naast twee praktische opdrachten ook nog een onderzoek (combinatie domeinen A,B,C) en een Meesterproef (telt als dubbel SE).</p>	<p>In vwo 4 starten we al met een brede oriëntatie op de vier onderwerpen uit domein C die bij Kunst (algemeen) aan bod moeten komen. Namelijk twee wisselende onderwerpen en twee verplichte onderwerpen (1) Cultuur van het moderne en (2) Massacultuur. Deze onderwerpen worden in vwo 5 en vwo 6 getoetst en opgenomen in het PTA. Daarnaast werkt de leerling in de gehele bovenbouw aan de praktijk van de gekozen discipline. De opdrachten hiervoor zijn veelal gekoppeld aan domein A (vaardigheden m.b.t. receptie en reflectie, kennis) en domein B (Invalshoeken voor reflectie) van Kunst (algemeen). Deze praktijkopdrachten zijn opgenomen in het PTA. Aan de eindvoorstelling (Grande finale), slotconcert en/of de examen-expositie is voor elke leerling een beoordeling gekoppeld die samen met het eindgesprek als SE-toets in het PTA is opgenomen.</p>

7. In je PTA mag je onderwerpen opnemen die niet in het examenprogramma staan. Wat zijn de overwegingen om hier wel/niet voor te kiezen?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Bij ons op school kunnen leerlingen kiezen voor kunst (muziek) in combi met Kunst (algemeen). Onze leerlingen hebben de mogelijkheid om in de bovenbouw tevens het voorbereidend jaar conservatorium te doen. Voor die leerlingen kan dat traject voor een deel in het PTA worden opgenomen.</p>	<p>Voor vwo bestaat dit kunstvak uit Kunst (algemeen) 200 studielasturen en kunst (beeldende vormgeving of dans, drama of muziek) 280 studielasturen. Voor de leerlingen die het kunstvak vooral kiezen voor de meer theoretische kant en/of de cultuurhistorische component is er bij ons op school en dus binnen het PTA de mogelijkheid voor extra onderzoek. Het eerder uitgevoerde CKV-onderzoek kan hiervoor opmaat zijn. De leerling kan echter ook een onderzoeksvraag formuleren die gericht is op bijvoorbeeld het terrein van kunstgeschiedenis, muzikwetenschap of theaterwetenschap of aanhaakt bij vraagstukken uit de creatieve industrie, design of mode.</p>

8. Hoe passen de gekozen toetsvormen bij het doel van de verschillende toetsen in het PTA?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>De toetsvormen bestaan bij ons uit;</p> <ul style="list-style-type: none"> - enkele beperkt aantal schriftelijke toetsen met analyse- en toepassingsvragen voor Kunst (algemeen); - praktijkopdrachten en presentatie (gericht op eigen vaardigheden gekozen discipline); - groepswerk en presentatie (popkoor, choreo's, theatervoorstelling, community art, expositie); - onderzoek (analyse- en reflectie-opdrachten); - beoordelingsgesprek (verantwoording eigen werk, omgaan met feedback), - het kunstportfolio. 	<p>Voor de gekozen kunstdiscipline ligt de nadruk op het (verder) ontwikkelen van eigen vaardigheden (incl. theorie en vaktaal) en samenspel (bij dans, drama en muziek).</p> <p>Het gaat om toetsvormen, waaronder presentatie van eigen werk aan medeleerlingen en externen, toelichting op portfolio/dummy, presentatie van en reflectie op vakonderzoek en samenspel (de eindproductie voor publiek van leerlingen, ouders, externe kunstenaars, theatermakers of muzikanten).</p>

9. Hoe worden de SE-toetsen over de leerjaren van de bovenbouw verdeeld?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Voor Kunst(Algemeen) staan 120 studielasturen. Wij behandelen Kunst (algemeen) al in havo 4 en sluiten de drie onderwerpen af met drie deelopdrachten. Het gemiddelde van deze drie cijfers telt mee voor het overgangsrapport.</p> <p>In havo 5 is er voor Kunst(algemeen) een SE toets in het PTA opgenomen waarbij stof uit havo 4 toegepast wordt.</p> <p>Het deel Kunst (beeldende vormgeving) dat 200 studielasturen heeft, wordt zowel in havo 4 als havo 5 getoetst. Elk schooljaar zijn hiervoor 3 SE-toetsen (praktijk- en onderzoekopdrachten) opgenomen.</p>	<p>Voor vwo gaat het om 200 studielasturen voor Kunst (Algemeen) en 280 studielasturen voor de desbetreffende vakdiscipline.</p> <p>Bij ons op school zijn de SE-toetsen voor zowel Kunst (algemeen) en Kunst (beeldende vormgeving) of Kunst (muziek) opgenomen in de PTA's van 5 en 6 vwo, dus niet in 4 vwo.</p> <p>In 5 vwo worden de vier verschillende onderwerpen uit Kunst (algemeen) apart getoetst, in 6 vwo worden die getoetst in twee SE-toetsen met twee onderwerpen. Met betrekking tot de eigen vaardigheden zijn ontwerp- of compositie-opdrachten in de PTA's van 5 en 6 vwo opgenomen.</p> <p>In 6 vwo telt de individuele 'meesterproef' en de gezamenlijke presentatie respectievelijk de expo en het concert (band/popkoor) dubbel mee voor het eindcijfer. Alle andere SE's tellen enkel mee.</p>

10. Hoe wordt het PTA Kunst afgestemd met de PTA's van de andere vakken?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Waar mogelijk stemmen we voor het behandelen van de verschillende onderwerpen van Kunst (algemeen) af met de collega's van geschiedenis, waardoor de verschillende tijdvakken synchroon besproken worden. Voor volgend schooljaar gaan we kijken of we dit ook binnen de PTA's van beide vakken opnemen.</p> <p>Leerlingen die een flyer schrijven voor de eindexpo of een toelichting schrijven voor het programmaboekje bij het slotconcert of de theaterproductie, hebben de mogelijkheid om deze bij Nederlands op te nemen in hun schrijfportfolio.</p>	<p>De leerlingen die voor Kunst (algemeen) extra onderzoek doen kunnen het verslag mee laten wegen bij een SE-toets Nederlands. Daar wordt namelijk ook een verslag als SE-toets afgenomen. De criteria zijn afgestemd.</p> <p>Daarnaast stimuleren we (alle) leerlingen om hun profielwerkstuk te richten op het brede terrein van (een van) de kunstvakken.</p> <p>We zoeken samenhang met andere vakken/contexten door de onderzoeksvraag bijvoorbeeld te koppelen aan economie of maatschappijwetenschappen.</p> <p>Leerlingen kunnen ook onderzoeksvragen (verder) uitwerken die voortkomen uit CKV. Zie bijvoorbeeld Handreiking CKV:</p> <ul style="list-style-type: none"> - domein B Verbreden (dimensies) - domein C Verdiepen (onderzoek).

11. Hoe en met wie wordt het PTA periodiek geëvalueerd?

Voorbeeld 1 (havo)	Voorbeeld 2 (vwo)
<p>Aan het begin van elk schooljaar evalueren we met de vaksectie K&C het PTA van afgelopen schooljaar. We evalueren dan inhoud, vorm, afnamecondities, correctievoorschriften en weging</p> <p>Onze cultuurcoördinator legt onze bevindingen ter controle voor aan de examencoördinator.</p>	<p>We zijn een cultuurprofielschool en hebben een grote vaksectie kunstvakken (inclusief collega's voor CKV). We evalueren met elkaar het PTA van voorgaand jaar, bij dit gesprek is ook de examencoördinator aanwezig.</p> <p>Aangezien in ons PTA van vwo 6 ook een grote onderzoeksopdracht of meesterproef is opgenomen die (mede)beoordeeld wordt door externen (o.a. kunstenaars, recensenten en popcoaches), bespreken we met hen of dit wederom het komend schooljaar zo uitgevoerd (en in PTA opgenomen) kan worden.</p>